

Remissvar

Finansdepartementet

Vårt diarienummer:
2024-00054

Ert diarienummer:
FI2023/03211

Datum:
2024-04-15

Förändringar genom försök (SOU 2023:94)

Sammanfattning

Vinnova ställer sig positiv till utredningens förslag som syftar till att öppna upp för försöksverksamhet för kommuner. Att möjliggöra för försök på olika sätt är nödvändigt för att kunna möta den snabba förändringstakten i omvärlden och samhällsutmaningar av olika slag. En stärkt förmåga hos offentliga aktörer att kunna använda nya arbetssätt som en del av att utveckla regler och policyer bidrar till framtidssäkrade verksamheter och mer innovation i offentlig sektor. Vinnova väljer att inte kommentera de specifika områdena/inriktningarna för de föreslagna försöksverksamheterna.

Vinnova menar att även om försöksverksamhet för kommuner är välkommet så finns ett betydande behov av ett helhetstänk för innovativ policyutveckling på nationell nivå för att stärka samverkansstrukturer mellan olika aktörer och samspelet mellan olika policynivåer vilket vi redogör för under *Utredningens iakttagelser och slutsatser - Vinnovas kommentarer*.

Utredningens förslag och Vinnovas ställningstaganden

Vinnova ställer sig positiv till utredningens förslag om en försöksverksamhet med ett statsbidrag för små kommuner (8.7)

Vinnova ställer sig positiv till utredningens förslag om en försöksverksamhet med avtalssamverkan mellan regioner och kommuner (9.7)

Vinnova ställer sig positiv till förslag om försöksverksamheter gällande samverkan mellan kommuner på lantmäteriområdet (10.7)

Vinnova ställer sig positiv till förslag om en försöksverksamhet med recirkulerat vatten som dricksvatten (11.5)

Utredningens iakttagelser och slutsatser - Vinnovas kommentarer

Vinnova har till uppgift¹ "... att främja hållbar tillväxt genom finansiering av behovsmotiverad forskning och utveckling av effektiva innovationssystem. Med innovationssystem avses nätverk av offentliga och privata aktörer där innovationer och ny kunskap tas fram, sprids och används."

Effektiva innovationssystem har en avgörande betydelse för att framtidssäkra samhället, genomföra klimatomställningen och generera konkurrenskraft. En nödvändighet för detta är förmågan till:

¹ [Förordning \(2009:1101\) med instruktion för Verket för innovationssystem | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#)

- samverkan mellan näringsliv, kommuner, regioner och statliga myndigheter
- samspel mellan olika politikområden på nationell nivå, regional nivå och kommunal nivå, respektive
- samspel mellan policyer och insatser på dessa olika nivåer.²

Med bakgrund av detta menar Vinnova att även om försöksverksamhet för kommuner är välkommet så är det inte tillräckligt för att nå avsedda effekter på de samhällsutmaningar som utredningen pekar på. För att öka offentlig sektors förmåga inom policyområdet behövs ett helhetsperspektiv med flertalet nationella satsningar inte minst för att offentlig sektor ska kunna gå i takt med och dra nytta av den snabba teknikutvecklingen.

Vinnova delar Försöksverksamhetskommitténs uppfattning att det finns ett behov av en permanent struktur för försöksverksamhet (13.6.2) dock ser Vinnova att behovet inte är avgränsat till endast kommuner eller endast försöksverksamhet då komplexiteten i samhällsutmaningarna kräver systemansats och anpassade metoder vilket behöver beaktas i organiseringen av och innehållet i en permanent nationell struktur som kan stödja innovativ policyutveckling inom alla nivåer av offentlig sektor. Därför ställer sig Vinnova tveksam till att en permanent utredning inom kommittéväsendet avgränsad till kommunala försöksverksamheter är det mest ändamålsenliga.

Vinnova delar utredningens erfarenhet av att det i frågor om så väl försöksverksamhet som i annan policy- och regelutveckling behövs kvalificerat stöd av olika slag (13.6.2). Vinnova konstaterar i slutrapporten³ för regeringsuppdrag kopplade till regel- och policyutveckling att kapaciteten att använda innovativa arbetssätt inom regel- och policyutveckling är begränsad till ett fåtal och inte att betrakta som etablerade arbetssätt. Den uppfattningen återfinns i en tidigare rapport från Statskontoret⁴ och får stöd i SCB:s undersökning 2021-2022 rörande innovation i offentlig sektor⁵ där få anger lagar och regler som drivkraft för innovation och endast var tredje kommun och statlig myndighet arbetar systematisk med innovation. Även EU-kommissionen⁶ uppmärksammar behovet av ett utvecklat regulatoriskt lärande. Kommissionen konstaterar också att nya verktyg och arbetssätt utvecklas både inom och utom EU.

Vinnova delar utredningens iakttagelse att statliga myndigheter behöver involveras i försöksverksamhet (13.2.3) och Vinnova påtalar i nämnda slutrapport behovet av ökad styrning av myndigheter inom policy- och regelutvecklingsområdet exempelvis genom särskilda regeringsuppdrag. Myndigheterna har fler möjliga roller i innovativ policyutveckling som att tolka regelverk och utreda regelhinder inom sitt ansvarsområde, respektive att bidra till eller initiera policyutvecklingsprojekt.

Vinnova delar utredningens uppfattning att kommittéväsendet i större utsträckning skulle kunna använda sig av försök (13.2.3), Vinnova föreslår i nämnda slutrapport ett uppdrag till Vinnova att samarbeta med Ekonomistyrningsverket om stöd till statliga utredningar vad gäller innovativ policyutveckling.

Vinnova delar utredningens konstaterande att det är viktigt med uppföljning och utvärdering (13.4). Vinnova anser att uppföljning och utvärdering är en integrerad del i ett utvecklat metod- och processtöd kopplat till försöksverksamhet och annan innovativ policyutveckling. Ju mer komplex kontexten för ett försök är, ju svårare att utvärdera kvantitativt kontrafaktiskt. Därför behövs ett systemperspektiv även i utvärderingssammanhang. Av denna anledning utformar Vinnova tillsammans Energimyndigheten och Formas stöd för formativ uppföljning och utvärdering⁷ vilket kan vara relevant även i försökssammanhang och då bidra till analysen om en förflyttning skett och vad som bidragit till (contribution) ett resultat respektive vad som kan ha säkerställt (attribution) ett visst tillstånd.

² [Vinnovas inspel till Fol-proposition 2024-2028 | Vinnova](#)

³ [2019-05811-slutrapport.pdf \(vinnova.se\)](#)

⁴ [En innovativ och samverkande förvaltning - 10 år med det förvaltningspolitiska målet \(statskontoret.se\)](#)

⁵ [Innovation i offentlig sektor \(scb.se\)](#)

⁶ [fc6f35cd-a8d6-4770-aefe-c09ca85cff8c_en \(europa.eu\)](#)

⁷ [Lärande genom uppföljning och utvärdering \(impactinnovation.se\)](#)

Utifrån de konstaterade behoven ovan anser Vinnova att det regeringsuppdrag⁸ för 2024 där Vinnova ska tillhandahålla stöd för offentliga aktörer för att stärka deras förmåga att arbeta proaktivt med policyutveckling bör förlänga. Uppdraget ligger i linje med Komets slutbetänkande⁹ och tidigare förslag från Tillitsdelegationen¹⁰. Stöd inom innovativ policyutveckling kan bidra inom flera områden som utredningen lyfter så som till viljan att pröva och ökat mod (13.2), till riskanalyserarbetet (13.2.1), till att identifiera lämpliga verktyg och metoder (13.2.2) och med utvärderingsmetodik (13.4.2). Vinnova vill understryka att det utöver metod- och processtöd finns betydande behov av en permanent struktur som tar emot och utreder regeltolkningsfrågor och upplevda regelhinder i likhet med utredningens konstaterande och delar utredningens rekommendation att följa utfallet av det norska arbetssättet med försök och piloter (13.3).

Vinnova vill även framhålla tidigare förslag till regeringen¹¹ om att ge Vinnova ett uppdrag att, i samverkan med centrala myndigheter och SKR, utveckla ett nationellt program för innovation för offentlig sektor. Ett program som ska verka för att samordna lärandet av nya arbetssätt, för synergier och enhetliga tillämpningar inom offentlig sektor rörande innovativ policyutveckling. Detta i linje med det som i EUs innovationsagenda¹² benämns som experimentutrymmen och experimentella metoder (som exempelvis regulatoriska sandlådor och försöksverksamhet). Som tidigare nämnts är dessa utrymmen och metoder för experiment under ständig och snabb utveckling. Behovet av och förväntan på nationella regulatoriska sandlådor framgår bland annat av i EU:s AI Act¹³ och Net-Zero Industry Act¹⁴. Myndighetsinitiativen inom policyområdet så som Integritetsskyddsmyndighetens regulatoriska sandlåda om dataskydd¹⁵ och Energimarknadsinspektionens innovationscenter¹⁶ är viktiga att samla för erfarenhetsutbyte och fortsatt metodutveckling. Innovativ policyutveckling ska omhänderta så väl risker som potential i ny teknik. Detta förutsätter metoder som stödjer en fortsatt utveckling av en innovativ offentlig sektor som kan inta flera olika perspektiv (se exempelvis Komets fyra hörnstenar för en innovativ förvaltning¹⁷) och agera med systemsyn.

I detta ärende har generaldirektör Darja Isaksson beslutat. Handläggare Jenny Engström har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har avdelningschef Jonas Brändström, enhetschef Mari Tastare och analytiker Miriam Tell också deltagit.

Darja Isaksson

---

⁸ <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?RBID=24431>

⁹ [Komets betänkande.pdf \(kometinfo.se\)](#)

¹⁰ <https://www.regeringen.se/contentassets/1705dea13e1845d999ce29016897a1ce/med-tillit-vaxer-handlingsutrymmet--tillitsbaserad-styrning-och-ledning-av-valfardssektorn-sou-201847.pdf>

¹¹ [Vinnovas inspel till FoI-proposition 2024-2028 | Vinnova](#)

¹² eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0332

¹³ [TA \(europa.eu\)](#)

¹⁴ [resource.html \(europa.eu\)](#)

¹⁵ [Regulatorisk sandlåda om dataskydd | IMY](#)

¹⁶ [Nu lanserar vi Ei:s innovationscenter - anmäl dig här! - Energimarknadsinspektionen](#)

¹⁷ [5 Innovativ förvaltning Komet.pdf \(kometinfo.se\)](#)